

Dionýzius Areopagita

Učenie o duchovných hierarchiách

Viktor Thieben

Ako je známe, jedna z významných misijných ciest zaviedla apoštola Pavla do metropoly antického Grécka, do Atén.

Biblické Skutky apoštolov (17. kap.) referujú o jeho pobyte takto: *“...a rozhorľoval sa v ňom jeho duch vidiac, že je mesto oddané modloslužbe, ... zhováral sa teda v synagóge so Židmi a s bohabojnými mužmi a na námestí deň po deň so všetkými, s ktorými sa práve zišiel. Aj z epikurejských a stoických mudrcov zrazili sa s ním niektorí. Jedni hovorili: Čože chce povedať tento tláčač? Iní zase: Tak sa zdá, že hlása cudzie božstvá... Chytili ho teda a zaviedli na Areopág a povedali: Či môžeme zvedieť, čo je to za nové učenie, ktoré hlásaš?... Nato postavil sa Pavel prostred Areopágu a hovoril: Mužovia, Aténčania, zo všetkého vidím, že ste veľmi bohabojní: lebo keď som chodil po vašich svätyniach a obzeral si ich, našiel som aj oltár s nápisom Neznámemu Bohu. Nuž Toho, ktorého vy neznáte a (predsa) ctíte, ja zvestujem... Ako počuli o vzkriesení z mŕtvych, jedni sa posmievali a iní povedali: Budeme ťa o tomto aj inokedy počúvať. Tak odišiel Pavel spomedzi nich. Niektorí mužovia pripojili sa však k nemu a uverili. Medzi nimi bol aj **Dionýzius Areopagita**, žena menom Damaris a iní s nimi.”*

Kto bol tento Dionýzius? Ako v mnohých podobných prípadoch, keď ide o dejiny raného kresťanstva, aj tu sme odkázaní skôr na legendy ako na historické dokumenty. Údajne vo veku 110 rokov cestoval Dionýzius z Atén ďaleko na západ a dostal sa do malej kresťanskej osady — do Paríža. Úctyhodný starec sa však zakrátko stal terčom útokov. Našla sa zámienka, aby ho zatkli a odsúdili na smrť. Dionýzius s takou obdivuhodnou energiou a odvahou kráčal hore k popravisku na kopci Montmartre (Mont-Martre, t. j. Pahorok Marsa — po grécky Aresa), že rozhorčený kat ho sťal na mieste. Legenda však rozpráva ďalej, že Dionýzius sám zodvihol svoju hlavu z prachu, umyl ju v blízkej studni a držiac si ju pri srdci vystúpil na vrchol kopca a tam zomrel. Tu sa ukázalo všetkým prítomným obrovské svetlo a poznali, že popravený bol veľkou osobnosťou. Ihneď zachytili jeho krv na kus šatstva, z ktorého sa neskôr vyvinula vlajka, pod ktorou ešte v 14. storočí bojovali francúzske vojská pod vedením Jany z Arku.

Na severnom svahu dnes dobre známeho Montmartru bola založená škola, odkiaľ sa šírilo Dionýziovo učenie ešte v 9. storočí: v tomto čase na dvore kráľa Karola Lysého (zomrel r.877) prekladal Scotus Eriugena jeho spisy z gréčtiny do latinčiny. Je zrejmé, že prvý parížsky biskup na prelome 2. a 3. storočia St. Denis dostal meno podľa neho.

Dionýziovo učenie bolo dobre známe aj vo filozofickej škole v Chartres (11.—12. storočie). Prezrádza to napríklad kamenný reliéf na južnom portále katedrály, ktorý zobrazuje výstup ľudskej duše do nebies. Vidíme tu naznačených všetkých deväť anjelských hierarchií pod vedením archanjela Michaela, tak ako to učil Dionýzius.

Dionýzius sa narodil asi desať rokov pred Kristom a vynikol už ako dieťa mimoriadnymi schopnosťami. Po svojom zasvätení do gréckych mystérií navštívil

mimogrécke kultové centrá. Dostal sa tak aj do egyptského Heliopolisu, “Mesta Slnka”, kde bol svojho času zasvätený aj Platón. Zachoval sa list, ktorý napísal svojmu priateľovi Polycarpovi. Vyplýva z neho, že zažil to veľké zemetrasenie a zatmenie Slnka v čase ukrižovania Ježiša Krista. Pravda, nevedel si vysvetliť význam týchto prírodných úkazov. V liste však vyjadril tušenie, že zvestujú príchod “nového svetla”, ktoré bude mať význam pre celú Zem.

Ako tridsaťosemročný sa vrátil do Atén a stal sa mestským sudcom so sídlom na Areopágu — na Marsovom kopci. Ako prominentný člen mestskej rady počúval veľkú reč apoštola Pavla na námestí, ktorá ho podnietila k hlbokým úvahám. Vyhľadal svoje poznámky o zemetrasení a zatmení Slnka spred 14 rokov a hneď sa mu osvetlila súvislosť medzi týmito úkazmi a tým, čo kázal apoštol Pavel o Kristovi. Na základe takéhoto intuitívneho poznania sa stal jedným z prvých, ktorí sa dali pokrstiť, a nadviazal priateľské kontakty s Pavlom. Spolupráca týchto dvoch osobností položila základy niečoho, čo malo neskôr rozhodujúci význam pre vývoj ezoterického kresťanstva. Kým cirkev stále viac rozvíjala koncepciu kresťanstva, ktoré musíme označiť za exoterné, začala sa už tu odvíjať ezoterická tradícia, ako to môžeme sledovať v učení manicheizmu, v hnutí sv. grálu, u templárov a do značnej miery aj v učení chartreskej školy.

Kým teda apoštol Pavel pokračoval vo svojich cestách po Stredomorí, založil Dionýzios v Aténach školu, ktorá šírila Pavlovo učenie. Aj o tejto škole jestvuje len veľmi málo historických dokumentov, ale po stáročia sa zachovali rukopisy, z ktorých môžeme získať určitú predstavu o obsahu učenia. Ide predovšetkým o spis Nebeské hierarchie. Jeho autorstvo je síce sporné, lebo pochádza až zo 6. storočia, a preto sa v dejinách kultúry pripisuje Pseudodionýziovi. V čase, keď šírenie učení písomne ešte nebolo všeobecným zvykom, tradovali sa učenia iba ústnym podaním a ukladali sa v pamäti jednotlivých žiakov. Dionýzios teda učil v 2. polovici 1. storočia, potom si vybral jedného zo svojich žiakov, ktorý pokračoval v jeho činnosti. Tento žiak potom tiež dostal meno Dionýzios (v staroveku to vôbec nebolo nezvyčajné) a až v 6. storočí padlo rozhodnutie zachytiť učenie školy aj písomne. Môžeme preto predpokladať, že Dionýziom nasledovníci, ktorí sa stali hlavou jeho školy a z úcty k zakladateľovi prijímali aj jeho meno, zachovali jeho učenie v pôvodnej čistote. Pre Dionýziov svetonázor je charakteristické učenie o deviatich stupňoch nebeských bytostí, zoskupených do troch tried — hierarchií. Prvá a najvyššia hierarchia, najbližšia Svätej Trojici, zahŕňa

Serafínov,
Cherubínov
a Trónov.

Tieto mocné duchovné bytosti sú pôvodcami celej svetovej evolúcie.

Druhá hierarchia pozostáva z bytostí nazvaných

Kyriotetes,
Dynamis a
Exousiai,

čiže z duchov múdrosti, pohybu a formy. Táto hierarchia je iste pre vedomie dnešného človeka len veľmi ťažko pochopiteľná. A predsa stačí jednoduchý až

triviálny príklad z nášho každodenného života, aby sme si mohli urobiť určitú, aspoň teoretickú predstavu o funkciách týchto bytostí vo svetovom meradle. Berme napríklad stôl ako objekt každodennej potreby. Aby stôl vôbec existoval, musel ho niekto predovšetkým chcieť. Stojí teda za ním vôľa nejakej osoby, vôľa, ktorá je jeho pôvodom a o ktorú sa opiera. Odtiaľ to označenie "Tróny". Aby majster stolár zhotovil stôl, musí však mať presnú predstavu, čo chce robiť a ako to chce robiť. Jeho vôľa predsa neprechádza bezprostredne do tvorivej činnosti — do pohybu, ale musí byť podriadená jeho skúsenostiam, teda musí prejsť sférou múdrosti. Rozhodnutie stolára, ďalej jeho skúsenosti a zručnosť a napokon tvorivá práca vyúsťujú do hotového diela, do stola, ktorý tým dostáva svoju formu. My svojimi zmyslovými orgánmi vidíme len výsledok, hotové dielo, ale vieme, že v ňom je konkretizovaný pohyb — totiž práca, ktorú vykonáva osoba — stolár. Takto videl žiak ezoterickej školy za každým javom pôsobenie štyroch stupňov anjelských zborov, ktoré vlastne realizovali zámery Stvoriteľa.

Do tretej hierarchie patria

Archai,
Archangeli
a Angeloi.

Archai alebo duchovia osobnosti spravujú dlhšie časové úseky vo vývoji ľudstva; nazývajú sa aj duchovia času. Archanjeli majú na starosti záležitosti jednotlivých národov, čo sa vyjadruje aj rozdielnosťou reči. Napokon každý človek má svojho anjela, ktorý ho vedie do tejto inkarnácie a má prehľad o tom, aké sú jeho úlohy v tomto živote. Dionýzius opisuje funkcie týchto nebeských bytostí zaujímavým až dramatickým spôsobom. Učí, že ako sú tri kategórie hierarchií nad nami, tak máme pod sebou tri ríše: zvieratá, rastliny a minerály. Príchod Krista na Zem označuje — podľa jeho učenia — najhlbší vývojový bod človeka, od ktorého má nasledovať výstup človeka smerom k Bohu cestou spolupráce s hierarchickými bytosťami. Svojou postupnou premenou sa človek stane spolustvoriteľom.

Teraz, keď sme sa v hrubých črtách zoznámili s podstatou Dionýziiovho učenia, môžeme azda tušiť, čo sa skrýva za záhadným obrazom legendy o jeho poprave. Ako svojim žiakom vštepovali učitelia v Chartres, ľudské myslenie je potrebným nástrojom vnímania duchovného sveta. Lenže naše myslenie musí byť premenené. Musí sa vzdať tak vysoko hodnoteného, skvelého a bystrého intelektu, miesto toho sa musí usilovať chápať javy tohto sveta srdcom. Obrazne povedané, človek si musí držať hlavu pri srdci, zohrievať myšlienky citom a osvietiť svoje city vedomím. Srdce má veľa skvelých vlastností, ale samo od seba nemá schopnosť jasného videnia. Úlohou žiaka ezoteriky je preto zaviesť sily intelektu do srdca, spojiť v sebe svetlo a teplo. Potom môže pochopiť podstatu a činnosť duchovného sveta, a tak vytvoriť predpoklad, aby sa mohol sám aktívne na ňom zúčastňovať.